

IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
EMBERI JOGI MUNKACSOPORT TITKÁRSÁGA

**VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGÁÉRT FELELŐS TEMATIKUS
MUNKACSOPORT**

IKT. SZÁM: VII/21/3/2015

EMLÉKEZTETŐ
2015. ÁPRILIS 8. 15:00

Helyszín: 1055 Budapest, Kossuth tér 2-4. 439/A

Időpont: 2015. április 8. 15:00

Tárgy: Véleménynyilvánítás Szabadságáért Felelős Tematikus Munkacsoport Ülése

Jelen vannak: a mellékelt jelenléti ív szerint

Dr. Berke Barna, a Tematikus Munkacsoport elnöke köszöntötte a jelenlévőket. Tájékoztatta a résztvevőket, hogy az Európai Unió és Nemzetközi Igazságügyi Együttműködésért Felelős Államtitkárság munkájának egy része az emberi jogi vonatkozású ügyekben az EU, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága előtti képviseletre terjed ki, valamint ezek gyakorlata alapján a hazai jogalkotás véleményezésére is. Jelezte, hogy szívesen fogad témajavaslatokat a munkacsoport tagok és más érdeklődők részéről is, és amint ilyen igény felmerül ülést is lehet tartani ennek megvitatására. **Dr. Berke Barna** javasolta, hogy a tematikus munkacsoport tevékenysége alapvetően arra irányuljon a jövőben, hogy a tagok által felvetett témákról párbeszéd folyik az üléseken, és amennyiben olyan jellegű kérdések vetődnek fel, továbbításra kerülhetnek a problémák a kormányzat vagy más tárcák irányába. A magyar és az európai jogban öt szabályozási színteret lehet megkülönböztetni a véleménynyilvánítás szabadsága és annak korlátozása tekintetében. Az első a polgári jog keretében történő alapjogvédelem, amely esetében a jogkövetkezmény egy tevékenységtől, magatartástól való eltiltás, kártérítés, illetve a sérelemdíj lehet. A második szintér a nemzeti büntetőjog szankciói bizonyos véleménynyilvánítási cselekményeknek. A harmadik az alkotmánybíráskodás nemzeti keretek között. Ennek két formája van Magyarországon, az absztrakt normakontroll és a valódi alkotmányjogi panasz. A negyedik szintér az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata, amelyen belül az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikkével kapcsolatos strasbourgi ítéletek relevánsak a véleménynyilvánítás szabadsága szempontjából. Az esetjog kapcsán az egyes döntésekből levonható absztrakt következtetéseket is meg kell említeni. Az ötödik szintér az EU Alapjogi Chartája. Ennek alkalmazásában nem a klasszikus politikai véleménynyilvánítási esetek a jellemzőek, hanem inkább a szerzői joghoz, az adatvédelemhez és a kereskedelmi szólásszabadsághoz kapcsolódó ügyek. **Dr. Berke Barna** felkérte a napirendi pontok előterjesztőit, hogy ismertessék az általuk felvetett kérdéseket.

Mikesy György a Fáy Károly Hallássérült és Fogyatékos Személyek Egyesületének elnöke jelezte, hogy a korábbi ülésen, amikor Kovács Zoltán államtitkár úr volt a Tematikus

Munkacsoport elnöke, akkor élénk vita volt, ebből adódóan úgy gondolta, hogy több civil szervezet fog élni a napirendi javaslatok megküldésének lehetőségével, valamint az ülésen is több civil képviselteti magát. Hangsúlyozta, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának sok köze van a fogyatékos személyekhez is, mivel a közéletben olyan megnyilvánulások is voltak, amelyek megalázók rájuk nézve, azonban ezzel kapcsolatos észrevételeit már a korábbi üléseken jelezte. A 2. napirendi pontot azért javasolta megtárgyalásra, mert aktuális kérdés, hogy hol a véleménynyilvánítás szabadságának határa a vallásszabadsággal szemben. A 3. napirendi ponttal kapcsolatban elmondta **Mikesy György**, hogy rendszeresen jár egyetemekre előadásokat tartani, vagy részt vesz tárgyalásokon, és az egyetemistákra gondolva vetette fel ezt a kérdést. Megkérdezte, hogy hány civil szervezet tett javaslatot napirendi pontokra.

Dr. Bielik Réka, az Emberi Jogi Munkacsoport Titkárságának titkárságvezetője jelezte, hogy csak **Mikesy György** élt ezzel a lehetőséggel.

Dr. Berke Barna elmondta, hogy a **Mikesy György** által korábban felvetett témával kapcsolatban a meglévő beadványok, háttéranyagok alapján összeállításra kerülhet egy olyan anyag, amely tartalmazza, hogy a joggyakorlat alapján milyen eszközök állnak rendelkezésre, valamint ez alapján végig lehet gondolni, hogy jogalkotási lépésekre szükség van-e ebben a kérdésben. Megkérdezte továbbá **Mikesy Györgyöt**, hogy konkrét eseteik, eljárásaik vannak-e ebben a témában?

Mikesy György válaszában elmondta, hogy a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatban nem voltak ilyen ügyek, más témában voltak csak.

Dr. Berke Barna tájékoztatta a jelen lévőket, hogy azért kérdezte ezt, mert akár közös gondolkodás eredményeként is érdemes lenne teszt ügyeket kreálni és bevinni a bíróságokra. Különös tekintettel a személyiségi jogok védelmének polgári gyakorlatára, mivel érdemes lenne ezt az eszközt erősíteni a jogalapok és a sérelemdíj szempontjából. Természetesen emellett, ha olyan szituáció merül fel, a büntetőjogi eszközök is rendelkezésre állnak.

Mikesy György hangsúlyozta, hogy a fogyatékos személyek alacsony érdekérvényesítő képességgel rendelkeznek, éppen ezért, ha a médiában észrevesz sértő véleménynyilvánítást, akkor inkább az ügyészségnek kellene lépnie. Ezt a kérdést felvetette a 2015. február 13-i együttes ülésen is, azonban az ügyészség részéről nem érkezett válasz.

Dr. Bielik Réka jelezte, hogy a Titkárság felveszi a kapcsolatot az ügyészséggel és megpróbál választ kérni a Mikesy György által felvetett kérdésekre.

Dr. Berke Barna felajánlotta a szakmai segítséget a Tematikus Munkacsoport tagjainak, ahhoz, hogyha emberi jogot érintő jogsérelem éri őket, akkor eljárást tudjanak indítani, mivel az ilyen jellegű fellépésnek szakmai, tartalmi, valamint publicitási jelentősége is lenne. Ha ilyen jellegű eseteket össze tudnának gyűjteni a tagok, azokból teszt ügyeket lehetne kreálni, amelyek az egyes eseteken túlmutató eredményeket is hozhatnának. Tájékoztatta továbbá a jelenlévőket, hogy „*a Holokauszt kutatása a nemzetiszocialista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása bűncselekményének tükrében*” című napirendi ponthoz kapcsolódóan előzetes konzultációt folytatott a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósággal a kutatás szabadsága, a véleménynyilvánítás szabadsága és az adatvédelmi szempontok tükrében. **Dr. Berke Barna** felkérte **Csajági Istvánt**, a NAIH képviselőjét, hogy ismertesse az ezzel kapcsolatos álláspontot.

Csajági István tájékoztatta a jelenlévőket, hogy a Hatóság feladata a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének elősegítése, és ezen jogok érvényesülésének a felügyelete. A véleménynyilvánítás szabadsága és az információszabadság szorosan kapcsolódnak egymáshoz, mivel a véleménynyilvánítás nem létezhet anélkül, hogy biztosítva van a hozzáférés a közérdekű adatokhoz, a közérdekből nyilvános adatokhoz, valamint a levéltári dokumentumokban szereplő adatokhoz. A Holokauszt kutatása kapcsán elmondta, hogy időben minél távolabb kerülünk a tragikus eseményektől annál nehezebb a téma kutatása, viszont a személyes adatokhoz való hozzáférés elérhetővé válik, mert az adatokra vonatkozó 30 éves védelmi idő nagyrészt már eltelt. Tehát a levéltárban őrzött, személyes adatokat tartalmazó iratok az érintett halálát követő 30 év leteltével válnak bárki számára kutathatóvá. Azonban a tudományos kutatók a védelmi idő lejártát megelőzően is végezhetnek kutatást a fennmaradt iratokban. Tudományos kutatás is irányult korábban arra, hogy a Holokausztot átéltek személyek elmondásai alapján tudják rögzíteni az eseményeket. Amennyiben egy kutató állásfoglalást kér a Hatóságtól arra vonatkozóan, hogy a személyes adatok kezelését hogyan kell ellátni a kutatás során, valamint hogyan lehet publikálni a kutatási eredményeket, a NAIH minden esetben tájékoztatást nyújt. Erre volt is példa. A Sorsok Háza Múzeum kialakítása során azzal a kérdéssel fordultak a Hatósághoz, hogy az embermentést vállalók adatait hogyan lehet publikálni. Az ilyen kutatásoknál fontos továbbá, hogy a ma élő személyekkel nem szabad a kapcsolatot helyreállítani. Tehát ha a kutató hozzáfér a régi anyakönyvi kivonatokhoz, akkor a ma élő személyekkel meglévő kapcsolatot nem lehet publikálni, kivéve az érintett írásbeli hozzájárulásával. Továbbá csak akkor lehet személyes adatokat nyilvánosságra hozni, ha az a történelmi események bemutatásához feltétlenül szükséges. Felmerül a felelősök kérdése is ilyen helyzetekben. Ezekhez az adatokhoz hozzá lehet férni például a különböző nyilas perek dokumentációjából. **Csajági István** jelezte, hogy a Holokauszt kutatásának kérdése nagyon komplex probléma, mert roma származásúakat, más politikai meggyőződésűeket és homoszexuálisokat is koncentrációs táborokba zártak. A politikai meggyőződésre és a szexuális orientációra vonatkozó adatok különleges személyes adatok. A nemzeti szocialista rendszer bűneinek tagadása kapcsán elmondta, hogy a hazai jogszabályok minden lehetőséget megadnak a tudományos kutatók számára az események feltárására. A 30 éves védelmi idő eltelté után pedig bárki folytathat kutatást amellet, hogy figyelemmel kell lenni a túlélő hozzátartozók emberi méltóságára, különleges személyes adatai védelmére. A NAIH támogatja, hogy a Holokauszt kutatások széles körben hozzáférhetővé váljanak. A Holokauszt Dokumentációs Központ másolatban kezeli a levéltárakban fellelhető dokumentumokat, és előzetes kutatási terv leadását követően az adatvédelmi szabályok betartása mellett, itt is lehet kutatásokat folytatni.

Szalai Kálmán, a Tett és Védelem Alapítvány titkára röviden bemutatta a szervezet tevékenységét. Az Alapítványt a zsidó közösségek hozták létre kifejezetten abból a célból, hogy az antiszemitizmus kérdéskörében jogvédő tevékenységet lásson el, valamint azért, hogy egységet mutasson fel a zsidó szervezetek oldaláról ebben a kérdésben. Bemutatta **dr. Bodó Kristófot**, a Tett és Védelem Alapítvány jogi képviselőjét. Jelezte továbbá, hogy a debreceni önkormányzati képviselő nem jogerős elmarasztalása holokauszttagadás miatt, **dr. Bodó Kristóf** feljelentése nyomán született.

Dr. Bodó Kristóf jelezte, hogy elsősorban a polgári jogi eszközök kapcsán tájékoztatná a résztvevőket a Tett és Védelem Alapítvány tapasztalatairól. Az Alaptörvény negyedik módosítása teremtette meg annak a lehetőségét, hogy ha az adott közösség tagjának személyiségi joga sérül, akkor polgári bírósághoz fordulhasson. Az Új Ptk. hatálybalépésével nyílt meg a lehetőség a polgári jogi jogérvényesítésre. A Tett és Védelem Alapítvány

üdvözölte ezt a rendelkezést, mert értették azt a kormányzati szándékot, hogy a gyűlöletbeszéd szabályozását inkább a polgári irányba terelődjön a büntetőjog irányából. Főként az 1990-es években több alkotmánybíróági döntés is született ebben a kérdésben, amelynek következtében nehezzé vált a büntetőjogi jogérvényesítés. A polgári út ebből adódóan előbbre mutatónak volt tekinthető. Jelezte továbbá, hogy **dr. Répássy Róbert** államtitkár úr fogadta a Tett és Védelem Alapítványt ebben az ügyben, és ő is azt kérdezte, hogy az új jogintézménnyel kapcsolatban milyen gyakorlati tapasztalatai vannak az Alapítványnak. Tájékoztatták, hogy gyakorlati tapasztalataik nem nagyon vannak, mert a polgári perrendtartás alapján az ilyen jellegű jogsérelmeket leginkább csak közszereplőkkel szemben tudják érvényesíteni, mivel a keresetlevél kötelező tartalmi eleme az alperes személyének és lakcímének a megadása. Gyűlöletbeszédre napjainkban leginkább internetes oldalakon kerül sor, így a 30 napos jogvesztő határidőn belül nem tudnak alperest megjelölni. A határidőt megéri az Alapítvány, mivel ha hosszabb idő állna rendelkezésre, akkor a megállapított sérelemdíj elaprózódna a később bekapcsolódó felperesek között és kiüresítené a jogintézményt. Nem tud a Tett és Védelem Alapítvány polgári peres eljárásokat indítani, mert az elektronikus hírközlésről szóló törvény (a továbbiakban: Eht.) nem teszi lehetővé a polgári bíróságok számára, hogy az internetszolgáltatóktól adatokat igényeljenek, a felperesek pedig nem tudják kideríteni, hogy az adott gyűlöletbeszédet ki követte el. A büntető bíróságoknak van ilyen lehetősége, valamint a törvény módosítása óta a Gazdasági Versenyhivatal és a Magyar Nemzeti Bank szintén igényelhet adatokat a szolgáltatóktól. A Tett és Védelem Alapítvány meglátása szerint érdemes lenne a polgári bíróságoknak is lehetővé tenni az adatigénylést, mert enélkül nem tudnak egyáltalán eljárás kezdeményezést felmutatni. A polgári perrendtartásnál az előzetes bizonyítás sorába lehetne felvenni ezt az eszközt. Így a peres fél felderítése érdekében bírósághoz lehet fordulni, amely az Eht. alapján adatokat igényelhet a szolgáltatótól. A javaslatokat tartalmazó összefoglaló anyagot átadták a korábbi találkozó alkalmával **dr. Répássy Róbert** államtitkár úr részére. **Dr. Bodó Kristóf** elmondta továbbá, hogy amennyiben ezek az esetek más cselekményt is megvalósítanak, pl. egy közvadás bűncselekményt, közösség elleni uszítást, nem tudnak hozzáférni az ilyen jellegű személyes adatokhoz. Egy magánvadás bűncselekménynél pl. becsületsértés, rágalmazás, mire a nyomozó hatóság felderíti, hogy ki volt az elkövető, kicsúsznak a 30 napos határidőből.

Dr. Berke Barna megköszönte a visszajelzést, és hangsúlyozta, hogy ezek nagyon fontos észrevételek voltak a Tett és Védelem Alapítvány részéről.

Mikesy György megköszönte a Holokauszt kutatásához kapcsolódó adatvédelmi tájékoztatót. Jelezte, hogy a közéleti tevékenység jelenleg nem kapcsolódik a témához, mert egyértelmű, hogy mi jogsértő. Azt az üzenetet kellene közvetíteni az egyetemisták irányába is, hogy nyilvánvaló, hogy a nemzetiszocialista rendszer bűneinek tagadása bűncselekmény, azonban ez nem jelenti a tudományos kutatás szabadságának csorbítását. Figyelembe kell venni a személyes adatok védelmét, mivel még élnek a Holokauszt túlélői és nem régi történelmi eseményekről van szó. A debreceni önkormányzati képviselő esete nem a tudományos kutatással van összefüggésben.

Dr. Berke Barna jelezte, hogy tudomása szerint konkrét kutatási tervek kapcsán lehet fordulni a NAIH-hoz az adatvédelmi konzultáció szempontjából.

Csajági István tájékoztatta a jelen lévőket, hogy a polgári bíróságok valóban nem igényelhetnek adatokat az Eht. alapján a szolgáltatóktól. Az adatmegőrzési irányelvvel kapcsolatban jelenleg viták folynak az EU-ban, mivel annak szabályozása nem kellően

megalapozott. A kezelt adatok köre és a megőrzési idő nincsen összhangban az Alapjogi Chartával és a személyes adatok védelmére vonatkozó követelményekkel. Magyarországon is sor fog kerülni arra, hogy az Eht. szabályait felül kell vizsgálni bírósági döntés nyomán. Jogalkotói mérlegelés szükséges ahhoz, hogyha ad is ilyen lehetőséget a polgári bíróságoknak, akkor milyen körben lehet adatokat igényelni, milyen időtávon, milyen célból lehet ezeket felhasználni a jogérvényesítés körében. Valószínűleg meg van az oka annak, hogy a Ptk. miért nem tartalmaz ilyen jellegű rendelkezést. A Pp. alapján a bíróságnak van lehetősége megkeresni bármely szervet olyan iratok beszerzésére, amelyre a felperes nem jogosult. Az Eht.-ban szereplő meghatározott nyilvántartási adatokra ez nem terjed ki. Ha lesz esetleg a Tett és Védelem alapítvány javaslata nyomán elinduló jogszabály módosítás, azt a NAIH-nak is véleményeznie kell, és amennyiben az adatvédelmi elvekkel, szabályokkal összhangban áll ez a módosítás, a Hatóság támogatni fogja a kezdeményezést. Jelezte továbbá, hogy az MNB és a GVH is csak szűk körben, az eljárásokhoz kötődően igényelhet és használhat fel ilyen jellegű adatokat. Ha a polgári bíróságok is igényelhetnek majd ilyen adatokat, akkor vigyázni kell arra, hogy ezek ne kerülhessenek nyilvánosságra, ez azonban a tárgyalások nyilvánosságának elvét sértheti.

Dr. Berke Barna jelezte, hogy az adatvédelmi szempontok is relevánsak, ugyanakkor az alperes beazonosítása érdekében, a tényállás összerakásához, célhoz kötötten meg kell teremteni ezt a lehetőséget. Semmilyen kifutása nem lehet az erősíteni kívánt polgárjogi eszköznek, ha az alapvető eljárási kondíciók nincsenek meg. A digitális gazdaság EU szintű megteremtésének célja az adatvédelem és egyéb alapjogok tekintetében is új kérdéseket vet fel. Ha arról kezdődik diskurzus, hogy ebben a környezetben új fogyasztóvédelmi szabályokra van szükség, akkor az egyéb alapjogok eljárási garanciáit is biztosítani kell. Egyaránt fontos ezzel például a személyiségi jogokkal összefüggő jogsértések peresíthetősége.

Mikesy György jelezte, hogy a 2. napirendi ponthoz kapcsolódóan is részletes indoklást írt javaslatában. A Párizsban történt terrortámadások elítélendők, azonban az újságban olyan karikatúrákat közöltek, amelyeknek nincs köze a véleménynyilvánítás szabadságához, mert a vallás kigúnyolása nem része a véleményszabadságnak. Ott kell kezdeni, hogy vannak korlátok is. Magyarországon is történtek olyan cselekmények, amelyek sértik mások vallását, azonban ezeknek nincsen jogkövetkezménye. Hangsúlyozta, hogy azért tette fel a kérdést korábban, mert szeretné tudni, hogy hogyan lehet elkerülni azt, hogy valakik vallásgyalázásba kezdjenek. Mert például lassan számolni kell azzal, hogy a muszlimok itt vannak Magyarországon is.

Dr. Berke Barna jelezte, hogy az elmúlt hetek nyugalmában egyszerűbben lehet erről a kérdéstről beszélni. Ez alapvetően kulturális és jogi kérdés, mivel jogi eljárásokká transzformálódnak az ilyen esetek. Magyarországon a jogi eszközök megfelelően rendelkezésre állnak, azonban alapvető kérdés, hogy jogi eljárásokban vagy média diskurzusokban, esetleg mind a kettőben jelenik meg a problematika. Hangsúlyozta, hogy várja színvonalas bírósági ítéletek születését ebben az alapjogi kérdésben, különös tekintettel a művészi kifejezésre, amely az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikkének részét képezi. Azonban voltak már olyan strasbourgi esetek, amelyek a művészi önkifejezés és más alapjogok közötti konfliktusról szóltak. **Dr. Berke Barna** vállalta, hogy készítenek a Tematikus Munkacsoport tagjai részére egy összefoglalót a vonatkozó strasbourgi esetekből.

Szalai Kálmán tájékoztatta a jelenlévőket, hogy Európában egy kontinentális antiszemitizmus tapasztalható. A normaszövegek megfelelőek, az alkalmazásában vannak hibák, de pozitív irányba történő elmozdulás figyelhető meg ebben a tekintetben. Politikai

antiszemitizmus figyelhető meg, amely Magyarországon is jelen van, a parlamentben vannak ennek képviselői, azonban ez eltér a nyugat-európaiaktól. Nyugat-Európában ezt a témát a szélsőséges, fundamentalista mozgalmak kisajátították, és Izrael ellenességbe burkolt antiszemitizmusról lehet beszélni. Magyarországon nincs szignifikáns muszlim közösség, ezért ilyen jellegű veszélyek nincsenek, de a környező országokban megjelentek ezek. A Magyar Állam mindig fellépett ezekkel szemben, ezért markáns veszélyt nem tapasztal a Tett és Védelem Alapítvány. De a folyamat és az európai beágyazódottság következtében fel kell készülni ezekre is.

Mikesy György kiegészítette Szalai Kálmán felszólalását azzal, hogy Európában és más földrészekben is megjelent a keresztényellenesség. Ez ellen is szükséges lenne lépéseket tenni. Mivel már büntetőjogi eszközök is vannak, már csak a felvilágosítás marad hátra. Nem szerencsés mindig csak a büntetőjogban gondolkodni.

Dr. Berke Barna egyetértett **Mikesy Györggyel** abban a tekintetben, hogy nem csak az eseménykövető büntetőjogi eszközökben célszerű gondolkodni. Egy kulturális, civilizációs párbeszéd szükséges ebben a kérdésben. Azonban fontos az is, hogy az európai civilizációs és jogi normáknak megfelelő jogi eszköztár is legyen. A fundamentalizmusok sok országban életforma konfliktusokká fejlődtek ki, amellyel összeurópai szinten, az Európai Bizottság által szervezett legmagasabb szintű politikai fórumokon abból a szempontból kell foglalkozni, hogy a helyi problémák hogyan válnak terrorizmus szintű konfliktussá. Az új típusú jogi eszközökben való gondolkodás például azt is jelenti, hogy az iszlám közösségeken belül hogyan detektálhatók a kisebb szélsőséges közösségek, akiket folyamatos figyelemben, megfigyelésben részesítenek. Szabályozási kérdés továbbá a börtön körülmények, az ott történő felvilágosító munka, a börtönökből kikerülők utófigyelése. Azonban a jogi eszközök elsősorban korrigálnak, néha megelőzni tudnak, de ezeket a problémákat, kulturális, civilizációs, társadalmi diskurzusban kell kezelni. Nyugat-Európában hatalmas feladat továbbá a társadalmi integráció kérdésének megoldása.

Mikesy György javasolta, hogy a következő ülésre érdemes lenne a civileket jobban motiválni a részvételre.

Dr. Berke Barna jelezte, hogy a következő ülésre várják a civilek javaslatait, de az Államtitkárság is felvet majd egy általa preferált témát.

További hozzászólás hiányában **dr. Berke Barna** berekesztette az ülést.

Hangfelvétel alapján készítette: Princz Viktória, szakreferens

Látta: dr. Bielik Réka, titkárságvezető

Jóváhagyta: Dr. Berke Barna, Európai Unió és nemzetközi igazságügyi együttműködésért felelős államtitkár